

**Буджацька селищна рада
Болградського району Одеської області**

Сорок сьома сесія VIII скликання

РІШЕННЯ

від 03.12.2024

№ 2151-VIII

**Про участь Буджацької громади в проєкті
«Оцінка бізнес-середовища громади» (U-LEAD
з Європою) за експертної підтримки команди
Клубу Ділових Людей Україна у 2024 році**

Керуючись ст. 30, 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва" та Закон України "Про зайнятість населення", з метою покращення бізнес-середовища громади, більш ефективного виконання завдань і функцій місцевого самоврядування, сприяння місцевому і регіональному розвитку, селищна рада

В И Р І Ш И Л А:

1. Прийняти до відома Звіт самооцінки стану бізнес-середовища в громаді (Звіт № 1).
2. Органу виконавчої влади у 2025 році в своїй роботі по Програмах соціально-економічного розвитку керуватися набором інструментів для покращення бізнес-середовища в громаді (Звіт № 2).
3. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань фінансів, бюджету, планування, соціально-економічного розвитку.

Селищний голова

Іван КЮССЕ

ЗВІТ САМООЦІНКИ ЩОДО СТАНУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В ГРОМАДІ

Самооцінка бізнес-середовища виконана спеціалістами **Бородінської громади** в межах проєкту «Бізнес-середовище громади» (U-LEAD з Європою) за експертної підтримки команди Клубу Ділових Людей Україна у 2024 році.

	Назва громади	Бородінська
	Область	Одеська
	Період виконання	вересень - жовтень 2024
	Виконавці	Стоянова Людмила, начальник відділу економіки, інвестицій та міжнародної діяльності Бородінської громади Бошняк Андрій, головний спеціаліст відділу економіки, інвестицій та міжнародної діяльності, Бородінської громади

ЧАСТИНА 1. ІНДЕКС РЕСПОНДЕНТІВ

МЕТОДИКА ІНДЕКСУ РЕСПОНДЕНТІВ

Індекс респондентів передбачає оцінку бізнес-середовища у **8 розділах**, що в себе включають **50 індикаторів** (від 4 до 8 індикаторів у кожному розділі).

Людський капітал

Інфраструктура для бізнесу

Доступ до інвестиційних об'єктів

Ефективність регулювання

Програми та організації сприяння бізнесу

Бренд і репутація

Соціальна інфраструктура

Настрої та тенденції

Бал кожного індикатора визначається через запитання до групи респондентів, які ведуть підприємницьку, адміністративну чи громадську діяльність у громаді. Метод опитування – онлайн анкетування.

Наприклад, для індикатора «1. Кваліфікація найманих працівників бізнесу» було сформовано запитання «На скільки рівень кваліфікації працівників задовольняє потреби бізнесу в громаді?», на яке усі респонденти мали обрати одну із 5 відповідей: «0 - абсолютно не задовольняє» / «1 - рідко задовольняє» / «2 - частково задовольняє» / «3 - у більшості випадків задовольняє» / «4 - повністю задовольняє». Відповідь кожного респондента одержувала бал від 0 (найбільш негативна відповідь) до 4 (найбільш позитивна відповідь).

У методиці респонденти діляться на 3 групи (бізнес, органи місцевого самоврядування та організацій сприяння бізнесу). Перші дві групи респондентів в свою чергу об'єднують ряд підгруп, а саме:

- Група «бізнес»: мікро, малий та середній-великий бізнес.
- Група «органи місцевого самоврядування»: голова, депутати, члени виконкому, спеціалісти економічного відділу, старости.
- Група «організації сприяння бізнесу» не містить окремих підгруп.

Бали окремого індикатора однієї підгрупи, наприклад, «мікро бізнесу», формують середній бал індикатора підгрупи респондентів. Це дозволяє порівняти відповіді різних підгруп респондентів у громаді та прийняти відповідні управлінські рішення.

Далі середні бали окремого індикатора підгруп респондентів формують середній бал трьох окремих груп: бізнес, органи місцевого самоврядування та організацій сприяння бізнесу.

На завершення формується загальний бал індикатора, де вага відповідей групи «Бізнес» складає 40%, групи «Органи місцевого самоврядування» - 40%, групи «Організації сприяння бізнесу» - 20%.

З іншого боку, окремі індикатори, що належать до одного розділу, формують індекс розділу (всього 8 розділів), які в свою чергу – загальний Індекс респондентів бізнес-середовища громади.

У **Бородінській громаді** всього було проанкетовано **36** респондента із числа підприємців, представників органів місцевого самоврядування та організацій сприяння бізнесу.

Група респондентів	Кількість респондентів у групі	Підгрупа респондентів	Кількість респондентів у підгрупі
БІЗНЕС	15	мікро (0-9 працівників)	7
		малий (10-49 працівників)	5
		середній-великий (50-250 / 250+ працівників)	3
ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	16	голова	1

		депутати	5
		секретар ради / заступник голови з питань економічного розвитку / члени виконавчого комітету	4
		спеціалісти економічного відділу	2
		старости	4
ОРГАНІЗАЦІЇ СПРИЯННЯ БІЗНЕСУ	5	бізнес-об'єднання, гром. організації ек. спрямування, агенції економічного розвитку, кооперативи, фінансові установи, офіси залучення інвестицій та грантів, професійні та вищі навчальні заклади, тренінгові центри, засоби масової інформації (ЗМІ)	5
ВСЬОГО	36		

Результати індексу респондентів у деталях наведені нижче та є відкритими до аналізу та прийняття управлінських рішень усіма уповноваженими особами та організаціями у громаді.

Для зручності аналізу результатів дослідження застосовано кольорову палітру для кожного діапазону бальної оцінки:

0 - 0,99 дуже погано

1 - 1,99 погано

2 - 2,99 задовільно

3 - 3,49 добре

3,5 - 3,99 дуже добре

4 відмінно

РЕЗУЛЬТАТИ ІНДЕКСУ РЕСПОНДЕНТІВ У БОРОДІНСЬКІЙ ГРОМАДІ

ЗАГАЛЬНИЙ ІНДЕКС РЕСПОНДЕНТІВ ГРОМАДИ

2,56 із 4,00

	Загальний	Бізнес	Органи місцевого самоврядування	Організації сприяння бізнесу	Міро бізнес	Малий бізнес	Середній бізнес	Голова	Депутати	Виконком	Спеціалісти	Старости
Розділ 1. Людський капітал	2,67	2,40	2,65	3,28	2,32	2,60	2,29	2,63	2,98	2,66	2,38	2,59
1. Кваліфікація найманих працівників бізнесу	2,90	3,04	2,50	3,40	3,00	2,80	3,33	2,00	3,00	2,50	2,00	3,00
2. Управлінська кваліфікація керівників бізнесу	2,80	2,75	2,55	3,40	2,57	3,00	2,67	2,00	3,00	2,50	2,50	2,75
3. Кваліфікація спеціалістів ОМС	3,10	2,95	2,99	3,60	2,86	3,00	3,00	3,00	3,20	3,25	3,00	2,50
4. Наявність працівників для бізнесу	2,72	2,16	3,14	3,00	2,14	2,00	2,33	4,00	3,20	3,00	3,00	2,50
5. Наявність працівників для ОМС	2,63	2,48	2,70	2,80	2,57	2,20	2,67	3,00	3,00	3,00	2,00	2,50
6. Тренд притоку чи відтоку працівників	2,58	1,95	2,90	3,20	1,57	2,60	1,67	3,00	3,00	3,25	3,00	2,25
7. Профорієнтація дітей	2,63	2,11	2,66	3,60	2,14	3,20	1,00	2,00	2,80	2,75	3,00	2,75
8. Неформальна освіта для дорослих	2,05	1,79	1,72	3,20	1,71	2,00	1,67	2,00	2,60	1,00	0,50	2,50

**Розділ 2.
Інфраструктура для
бізнесу**

9. Якість доріг

10. Доступ до
комунальних послуг
для бізнесу

11. Доступ до
поштових сервісів

12. Доступ до
фінансових послуг та
інфраструктури

13. Доступ до
інтернету та зв'язку

14. Логістична
інфраструктура

2,24	1,90	2,35	2,73	2,02	2,33	1,33	1,83	2,20	2,50	2,92	2,29
0,71	0,41	0,76	1,20	0,43	0,80	0,00	0,00	0,80	1,25	1,00	0,75
2,87	2,41	3,07	3,40	2,29	2,60	2,33	3,00	2,60	3,00	4,00	2,75
2,74	2,60	2,65	3,20	3,00	2,80	2,00	1,00	3,00	3,00	3,50	2,75
2,13	1,53	2,41	2,80	1,71	2,20	0,67	3,00	1,80	2,50	2,50	2,25
3,01	2,71	3,20	3,20	3,14	3,00	2,00	3,00	3,00	3,50	3,50	3,00
2,01	1,72	2,00	2,60	1,57	2,60	1,00	1,00	2,00	1,75	3,00	2,25

**Розділ 3. Доступ до
інвестиційних
об'єктів**

15. Доступ до
інформації про
комерційну
нерухомість

16. Доступ до
інформації про
земельні ділянки

17. Доступ до
інформації про
природні ресурси

18. Документальна
готовність
інвестиційних
об'єктів

2,42	1,82	2,74	3,00	1,25	2,45	1,75	2,75	2,65	2,56	3,88	1,88
2,29	1,57	2,76	2,80	1,71	2,00	1,00	3,00	2,80	2,00	4,00	2,00
2,59	1,89	3,00	3,20	0,86	2,80	2,00	3,00	3,00	3,00	4,00	2,00
2,00	1,26	2,44	2,60	0,57	2,20	1,00	2,00	2,20	2,25	4,00	1,75
2,81	2,55	2,77	3,40	1,86	2,80	3,00	3,00	2,60	3,00	3,50	1,75

**Розділ 4.
Ефективність
регулювання**

19. Обізнаність щодо відкриття юридичної особи

20. Дозволи для бізнесу

21. Доступність спеціалістів ОМС для комунікації

22. Діалог громада-бізнес

23. Ефективність рішень ОМС

24. Доступ до адміністративних послуг

2,92	2,61	3,01	3,37	2,76	2,90	2,17	2,83	2,77	3,17	3,00	3,00
2,75	2,71	2,67	3,00	3,14	3,00	2,00	2,00	2,60	3,50	3,00	2,25
2,72	2,39	2,82	3,20	2,57	2,60	2,00	3,00	2,60	3,00	3,50	2,50
3,02	2,46	3,20	3,80	2,71	3,00	1,67	3,00	3,00	3,50	3,50	3,00
2,99	2,71	3,06	3,40	2,86	2,60	2,67	3,00	2,80	3,00	3,50	3,00
2,93	2,52	3,10	3,40	2,57	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,50	3,00
3,11	2,86	3,22	3,40	2,71	3,20	2,67	3,00	2,60	3,00	4,00	3,50

Розділ 5. Програми та організації сприяння бізнесу

25. Ефективність програм сприяння бізнесу

26. Доступ до інформації про гранти

27. Організації сприяння бізнесу

28. Обізнаність щодо планів громади в сприянні бізнесу

29. Залученість бізнесу до стратегування

2,52	2,01	2,79	3,00	2,00	2,74	1,29	3,29	2,40	2,57	3,07	2,64
2,56	2,12	2,78	3,00	2,43	2,60	1,33	3,00	2,40	2,50	3,00	3,00
2,29	1,68	2,55	3,00	1,71	3,00	0,33	3,00	2,00	2,50	2,50	2,75
2,25	1,79	2,34	3,00	1,57	2,80	1,00	2,00	2,20	2,25	3,00	2,25
2,55	1,66	3,22	3,00	1,71	2,60	0,67	4,00	2,60	3,00	3,50	3,00
2,40	2,04	2,55	2,80	1,86	2,60	1,67	4,00	2,00	2,00	2,50	2,25

30. Робота з потребами бізнесу	2,39	2,13	2,53	2,60	2,00	2,40	2,00	3,00	2,40	2,25	3,00	2,00
31. Міжнародне партнерство	3,21	2,64	3,59	3,60	2,71	3,20	2,00	4,00	3,20	3,50	4,00	3,25

Розділ 6. Бренд і репутація

32. Репутація громади	3,20	2,97	3,24	3,60	2,71	3,20	3,00	3,00	3,20	3,50	3,50	3,00
33. Відчуття інвестиційної привабливості громади	3,08	2,61	3,30	3,60	2,43	3,40	2,00	3,00	3,00	3,75	3,50	3,25
34. Відчуття безпеки	3,31	2,96	3,43	3,80	3,00	3,20	2,67	3,00	3,40	3,50	4,00	3,25
35. Амбасадори	3,44	2,83	3,77	4,00	2,43	3,40	2,67	4,00	3,60	4,00	3,50	3,75
36. Просування бренду	2,92	2,14	3,27	3,80	2,29	2,80	1,33	4,00	2,60	3,75	3,00	3,00
37. Асоціація бренду громади	2,52	2,11	2,58	3,20	2,00	3,00	1,33	3,00	2,40	3,00	2,00	2,50
38. Брендуння	2,47	1,57	3,00	3,20	1,86	2,20	0,67	3,00	2,00	2,75	4,00	3,25

Розділ 7. Соціальна інфраструктура

39. Медицина	2,39	2,03	2,44	3,00	2,29	2,80	1,00	2,00	2,20	2,00	3,50	2,50
40. Освіта	2,87	2,46	3,02	3,40	2,57	2,80	2,00	3,00	2,60	3,00	4,00	2,50
41. Громадський транспорт	1,74	1,63	1,53	2,40	1,29	1,60	2,00	1,00	1,40	1,50	2,50	1,25
42. Дозвілля	2,23	1,82	2,15	3,20	1,71	2,40	1,33	2,00	2,00	2,25	2,50	2,00
43. Екологія	2,97	2,52	3,10	3,60	2,57	3,00	2,00	3,00	3,00	2,75	4,00	2,75
44. Зайнятість людей похилого віку	1,54	1,09	1,45	2,60	1,14	1,80	0,33	1,00	2,00	1,25	1,50	1,50

45. Адаптованість до людей з обмеженими можливостями

1,96	1,45	2,15	2,60	1,14	2,20	1,00	2,00	2,00	2,25	2,50	2,00
-------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Розділ 8. Настрої та тенденції

46. Бажання залишитись у громаді

2,42	2,11	2,55	2,80	1,97	2,48	1,87	3,00	2,28	2,20	2,45	2,55
2,60	1,78	3,11	3,20	2,00	3,00	0,33	3,00	2,80	2,75	3,50	3,50

47. Настрої щодо розширення бізнесу

2,70	2,38	2,78	3,20	2,00	2,80	2,33	4,00	2,40	2,25	2,50	2,75
-------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

48. Культура кооперації

2,34	2,02	2,43	2,80	1,86	2,20	2,00	2,00	2,40	2,00	2,25	2,25
-------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

49. Очікування щодо ціни комерційної нерухомості та земельних ділянок

2,28	2,24	2,25	2,40	2,00	2,40	2,33	3,00	2,00	2,00	2,00	2,25
-------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

50. Очікування щодо ціни житлової нерухомості

2,19	2,11	2,16	2,40	2,00	2,00	2,33	3,00	1,80	2,00	2,00	2,00
-------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

ІНДЕКС РЕСПОНДЕНТІВ

2,56	2,14	2,70	3,09	2,07	2,61	1,75	2,70	2,54	2,66	3,00	2,52
-------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Загальний	Бізнес	Органи місцевого самоврядування	Організації сприяння бізнесу	Міро бізнес	Малий бізнес	Середній бізнес	Голова	Депутати	Виконком	Спеціалісти	Старости
------------------	--------	---------------------------------	------------------------------	-------------	--------------	-----------------	--------	----------	----------	-------------	----------

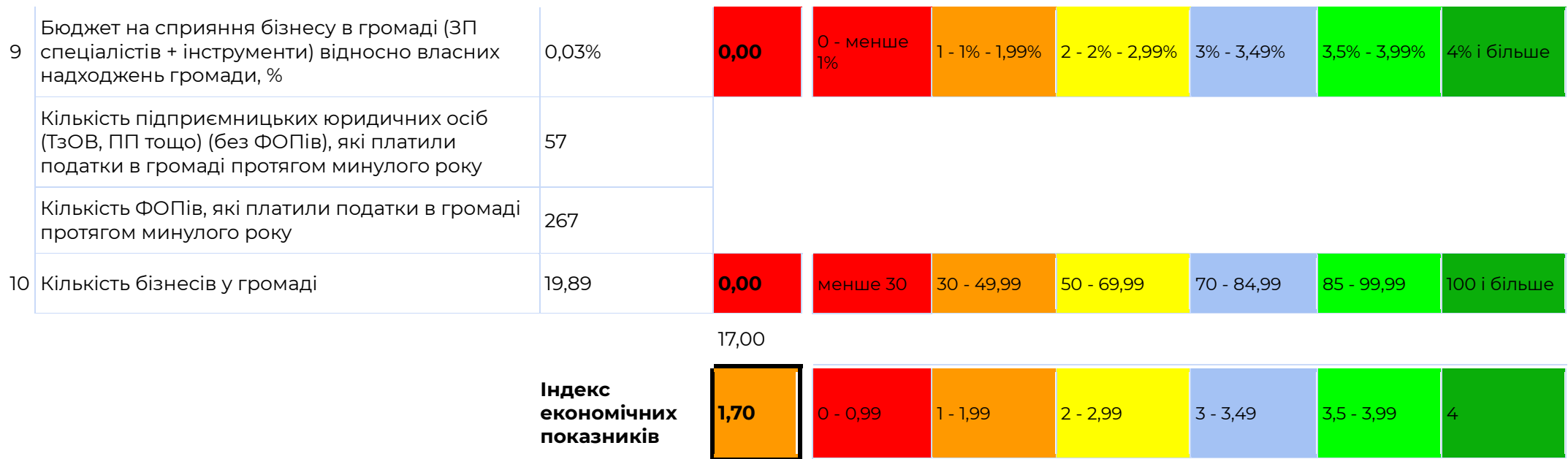
ЧАСТИНА 2. ІНДЕКС ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

ЗАГАЛЬНИЙ ІНДЕКС ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

1,70 із 4,00

ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ		ІНДЕКС	Шкала оцінок економічних показників						
			0	1	2	3	3,5	4	
	Кількість населення	16292							
	% працездатного населення	58,38%							
1	Офіційна зайнятість загалом (дещо завищена через можливу сезонність і часткову зайнятість)	18,79%	0,00	20% і менше	20,01% - 40%	40,01% - 60	60,01% - 70%	70,01 - 80%	80,01% і більше
2	Офіційна зайнятість у підприємницьких організаціях, %	11,56%	1,00	10% і менше	10,01% - 30%	30,01% - 50%	50,01 - 60%	60,01% - 70%	70,01% і більше
4	Рівень офіційного безробіття, %	0,34%	4,00	більше 24%	24% - 18,01%	18% - 12,01%	12% - 9,01%	9% - 6,01%	6% і менше
	Скрита зайнятість і безробіття (не зайняті і не безробітні). ЄС = 17%.	80,87%							
	Середня ЗП (ставка) у громаді, грн	13491							
3	Офіційна зарплата відносно середньої в Україні (дещо занижена через можливу сезонність і часткову зайнятість), %	94,29%	3,00	49,99% (до 7154 грн)	50% - 69,99% (до 10015 грн)	70% - 89,99% (до 12877 грн)	90% - 109,99% (до 15739 грн)	110% - 129,99% (до 18600 грн)	130% і більше (18600+ грн)
	Загальний дохід громади (в т.ч. трансферти) за минулий рік, грн	181877281							

	Власний дохід громади (без трансфертів) за минулий рік, грн	85740135							
6	Власний дохід громади відносно загального, %	47,14%	2,00	менше 30%	30% - 39,99%	40-49,99%	50% - 59,99%	60% - 69,99%	70% і більше
	Середній власний дохід громади на 1 мешканця за минулий рік, грн	5263							
	Середній власний дохід громад в Україні на 1 мешканця за минулий рік, грн	7751,2							
5	Власний дохід громади на 1 мешканця відносно середнього в Україні, %	67,90%	1,00	до 49,99% (до 3876 грн)	50% - 69,99% (5426 грн)	70% - 89,99% (до 6976 грн)	90% - 99,99% (до 7751 грн)	100% - 119,99% (до 9300 грн)	120% і більше (9300+ грн)
7	Дохід громади від ключових податків підприємницьких організацій відносно загального доходу, %	30,30%	2,00	менше 25%	25% - 29,99%	30% - 34,99%	35% - 39,99%	40% - 44,99%	45% і більше
8	Дохід громади від ключових податків підприємницьких організацій мікро та малого розміру відносно загального доходу, %	21,16%	4,00	менше 8%	8% - 9,99%	10% - 11,99%	12% - 13,49%	13,5% - 14,99%	15% і більше
	Кількість спеціалістів громади (в т.ч. комунальних організацій), залучених у процес сприяння розвитку бізнесу та отримують зарплату із бюджету громади (у поточному році)	2							
	Середня частка зайнятості спеціалістів громади (в т.ч. комунальних організацій), залучених у процес сприяння розвитку бізнесу та для виконання завдань, фокусованих саме на сприянні розвитку бізнесу, %	10%							
	Бюджет громади на зарплатний фонд спеціалістів громади (в т.ч. комунальних організацій), залучених у процес сприяння розвитку бізнесу (або частину їх зайнятості).	29592							
	Бюджет громади на поточний рік на інструменти сприяння розвитку бізнесу (без врахування ЗП спеціалістів громади), грн	0							

МЕТОДИКА ІНДЕКСУ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

Економічні показники громади формуються на основі статистичних даних, одержаних спеціалістами громади з офіційних джерел та документів (бюджет громади, витрати громади, пенсійний фонд тощо).

Як порівняльна база брались подібні показники у Європейському союзі або ж середні дані по громадах в Україні.

Основним економічним показникам громади присвоювався бал та колір:

Шкала оцінок економічних показників					
дуже погано	погано	задовільно	добре	дуже добре	відмінно
0	1	2	3	3,5	4

Методика розрахунку ключових економічних показників:

1 Офіційна зайнятість загалом (дещо завищена через можливу сезонність і часткову зайнятість)		
% офіційно працевлаштованих працівників серед працездатного населення у будь-яких юридичних особах та у статусі ФОП, які сплачували податки у громаді протягом минулого року.		
Обґрунтування: Рівень зайнятості в ЄС у 2023 році становив 75,3%. Джерело: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_-_annual_statistics&oldid=636888#:~:text=In%202023%2C%20the%20number%20of,2017%20to%2075.3%25%20in%202023		
Б	Кількість працездатного населення у громаді (16-60 років), осіб	9511
Г	Кількість ФОПів, які платили податки в громаді протягом минулого року	267
Д	Кількість працівників усіх організацій, за яких платили податки у громаді протягом минулого року (в т.ч. за цивільно-правовими угодами ЦПХ) (без військовослужбовців)	1520
Офіційна зайнятість загалом (дещо завищена через можливу сезонність і часткову зайнятість)	=	$(Г + Д) / Б * 100\%$
		18,79%
2 Офіційна зайнятість у підприємницьких організаціях, %		
% офіційно працевлаштованих працівників серед працездатного населення у підприємницьких юридичних особах (ТзОВ, ПП тощо) та у статусі ФОП, які сплачували податки у громаді протягом минулого року.		
Обґрунтування: У державному секторі ЄС зайнято близько 17% осіб із числа працевлаштованих людей, отже близько 83% зайнято у підприємницьких організаціях (або близько 62,5% від працездатних осіб, якщо рівень офіційної зайнятості 75,3%). Джерело: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/european_economy/bloc-4d.html?lang=en		
Б	Кількість працездатного населення у громаді (16-60 років), осіб	9511
Г	Кількість ФОПів, які платили податки в громаді протягом минулого року	267
Е	Кількість працівників підприємницьких юридичних особах, за яких платили податки у громаді протягом минулого року (в т.ч. за цивільно-правовими угодами ЦПХ)	832
Офіційна зайнятість у підприємницьких організаціях, %	=	$(Г + Е) / Б * 100\%$
		11,56%

3 Офіційна зарплата відносно середньої в Україні (дещо занижена через можливу сезонність і часткову зайнятість), %

Рівень офіційної зарплати у нашій громаді відносно середньої в Україні у минулому році.

Обґрунтування: Середня зарплата (ставка) в Україні у 2023 році - 14 308 грн. Джерело: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/pokazniki-serednoyi-zarobitnoyi-plat/>

Є	Сума ПДФО усіх офіційних працівників у громаді за минулий рік, грн (без військовослужбовців) (лише частка ПДФО, що залишається в громаді)	28348089
Д	Кількість працівників усіх організацій, за яких платили податки у громаді протягом минулого року (в т.ч. за цивільно-правовими угодами ЦПХ) (без військовослужбовців)	1520
Н	Середня зарплата в Україні за 2023 рік, грн	14308

загальна сума ПДФО	=	Є * 100% / 64%	44293889
загальна сума ставок (на руки + ПДФО + військовий збір)	=	загальна сума ПДФО * 100% / 18%	246077161
Середня ЗП (ставка) у громаді, грн	=	загальна сума ставок / Д / 12 міс	13491
Офіційна зарплата відносно середньої в Україні (дещо занижена через можливу сезонність і часткову зайнятість), %	=	середня ставка / Н * 100%	94,29%

4 Рівень офіційного безробіття, %

% осіб серед працездатного населення, які отримують соціальну допомогу по безробіттю

Обґрунтування: Середній показник безробіття у ЄС - 6,3%. Джерело: <https://www.statista.com/statistics/268830/unemployment-rate-in-eu-countries/>

Б	Кількість працездатного населення у громаді (16-60 років), осіб	9511
Ж	Кількість осіб у громаді, які отримують соціальну допомогу по безробіттю	32

Рівень офіційного безробіття, %	=	Ж / Б * 100%	0,34%
--	---	---------------------	--------------

5 Власний дохід громади на 1 мешканця відносно середнього в Україні, %**Середній власний річний дохід громади на 1 мешканця відносно середнього в Україні (UA = 7751,20 грн).**

Обґрунтування: Середній власний дохід громад (без трансфертів) в Україні на 1 мешканця у 2023 році - 7751,2 грн. Джерело: <https://decentralization.ua/news/17881>

И	Власний дохід громади (без трансфертів) за минулий рік, грн	85740135
А	Кількість населення у громаді, осіб	16292
О	Середній власний дохід громад в Україні на 1 мешканця за минулий рік, грн	7751,2

Власний дохід громади на 1 мешканця відносно середнього в Україні, %	=	$I / A / O * 100\%$	67,90%
---	----------	---------------------------------------	---------------

6 Власний дохід громади відносно загального, %**% доходу громади, що формується за рахунок власних надходжень загалом.**

Обґрунтування:

Середній показник власного доходу громад у ЄС становить близько 53%. Джерело:

<https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/France-Fiscal-Powers.aspx>

Податкова система України є більш децентралізована, ніж в ЄС, тому цільовий показник в Україні є вищий.

И	Власний дохід громади (без трансфертів) за минулий рік, грн	85740135
З	Загальний дохід громади (в т.ч. трансферти) за минулий рік, грн	181877281

Власний дохід громади відносно загального, %	=	$I / З * 100\%$	47,14%
---	----------	-----------------------------------	---------------

7 Дохід громади від ключових податків підприємницьких організацій відносно загального доходу, %

% доходу громади, що формується за рахунок основних податків (податок та збір на доходи фізичних осіб, єдиний податок, податок на прибуток підприємств) підприємницьких організацій.

Обґрунтування:

Середній показник власного доходу громад у ЄС становить близько 53%. Джерело:

<https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/France-Fiscal-Powers.aspx>

Податкова система України є більш децентралізована, ніж в ЄС, тому цільовий показник в Україні є вищий. Цільовий показник для України - 70%.

Експерти стверджують, що не менше 65% власних надходжень або не менше 45% загальних надходжень має формуватись за рахунок ПДФО, ЄП та податку на прибуток підприємства підприємницьких організацій.

1	Дохід громади від ПДФО (КДБ 11010000), ЄП (КДБ 18050000) та податок на прибуток підприємств (КДБ 11020000) підприємницьких організацій за минулий рік, грн	55115446
3	Загальний дохід громади (в т.ч. трансферти) за минулий рік, грн	181877281

Дохід громади від ключових податків підприємницьких організацій відносно загального доходу, %	=	$I / 3 * 100\%$	30,30%
--	----------	-----------------------------------	---------------

8 Дохід громади від ключових податків підприємницьких організацій мікро та малого розміру відносно загального доходу, %

% доходу громади, що формується за рахунок основних податків (Податок та збір на доходи фізичних осіб, Єдиний податок) від підприємницьких організацій мікро та малого розміру (ФОП та юрособи 0-49 працівників).

Обґрунтування: Експерти стверджують, що не менше 65% власних надходжень або не менше 45% загальних надходжень має формуватись за рахунок ПДФО, ЄП та податку на прибуток підприємства підприємницьких організацій.

Частка мікро та малого бізнесу в обороті в ЄС становить близько 32%. Джерело:

<https://www.weforum.org/agenda/2024/01/chart-drive-eu-economy-small-business-sme/>, отже близько 1/3 із податкових надходжень підприємницьких організацій має формуватись за рахунок мікро та малого бізнесу.

ї	Дохід громади від ПДФО (КДБ 11010000), ЄП (КДБ 18050000) та податок на прибуток підприємств (КДБ 11020000) підприємницьких організацій мікро та малого розміру (ФОПи та юрособи до 49 працівників включно) за минулий рік, грн	38488485
3	Загальний дохід громади (в т.ч. трансферти) за минулий рік, грн	181877281

Дохід громади від ключових податків підприємницьких організацій мікро та малого розміру відносно загального доходу, %	=	$ї / 3 * 100\%$	21,16%
--	----------	-----------------------------------	---------------

9 Бюджет на сприяння бізнесу в громаді (ЗП спеціалістів + інструменти) відносно власних надходжень громади, %

% від власних надходжень громади, направлений на сприяння бізнесу в громаді (спеціалістів, ініціативи тощо).

Обґрунтування: Рекомендований показник експертами.

Й	Кількість спеціалістів громади (в т.ч. комунальних організацій), залучених у процес сприяння розвитку бізнесу та отримують зарплату із бюджету громади (у поточному році)	2
К	Річний зарплатний фонд (зарплата + податки) спеціалістів громади (в т.ч. комунальних організацій), залучених у процес сприяння розвитку бізнесу, із бюджету громади (у поточному році), грн	295920
Л	Середня частка зайнятості спеціалістів громади (в т.ч. комунальних організацій), залучених у процес сприяння розвитку бізнесу та для виконання завдань, фокусованих саме на сприянні розвитку бізнесу, %	10%
	Бюджет громади на зарплатний фонд спеціалістів громади (в т.ч. комунальних організацій), залучених у процес сприяння розвитку бізнесу (або частину їх зайнятості).	29592
М	Бюджет громади на поточний рік на інструменти сприяння розвитку бізнесу (без врахування ЗП спеціалістів громади), грн	0
И	Власний дохід громади (без трансфертів) за минулий рік, грн	85740135

Бюджет на сприяння бізнесу в громаді (ЗП спеціалістів + інструменти) відносно власних надходжень громади, %	=	$(К * Л + М) / И * 100\%$	0,03%
--	---	---	--------------

10 Кількість бізнесів у громаді

Кількість активних ФОПів та підприємницьких юридичних осіб на 1000 осіб населення нашої громади.

Обґрунтування:

У ЄС у 2021 році було 31,5 млн підприємств. Джерело:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Business_demography_statistics

У ЄС у 2021 році було 443.2 млн населення. Джерело: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230330-2>

Отже, середня кількість юридичних осіб на 1000 мешканців складає 71,07.

Г	Кількість ФОПів, які платили податки в громаді протягом минулого року	267
В	Кількість підприємницьких юридичних осіб (ТзОВ, ПП тощо) (без ФОПів), які платили податки в громаді протягом минулого року	57
А	Кількість населення у громаді, осіб	16292

Кількість бізнесів у громаді	=	$(Г + В) / А * 1000$	19,89
-------------------------------------	---	--	--------------

НАБІР ІНСТРУМЕНТІВ ГРОМАДИ

для покращення бізнес-середовища

	Назва громади	Бородінська
	Область	Одеська
	Період виконання	вересень - жовтень 2024
	Виконавці	Стоянова Людмила, начальник відділу економіки, інвестицій та міжнародної діяльності Бородінської громади Бошняк Андрій, головний спеціаліст відділу економіки, інвестицій та міжнародної діяльності, Бородінської громади

ПЛАН

1. Методика.
2. Пріоритетні індикатори бізнес-середовища до покращення та рекомендовані інструменти.
3. Аналіз впливу та вартості впровадження інструментів.
4. Пріоритетні інструменти покращення.
5. Каталог інструментів.

1. МЕТОДИКА

Спеціалістами громади проведено оцінку бізнес-середовища, що складається із 50 індикаторів та 10 ключових економічних показників.

Оцінка індикаторів проводилась методом анкетування респондентів з числа представників бізнесу, органів місцевого самоврядування та організацій сприяння бізнесу. Економічні поканики формувались на основі статистичних даних громади.

Більше інформації про методику та результати оцінювання бізнес-середовища рекомендуємо переглянути у «**Звіті самооцінки щодо стану бізнес-середовища громади**».

Далі спеціалісти громади провели аналіз результатів оцінки бізнес-середовища та визначили ряд індикаторів, які варто покращувати в найближчі 12 місяців. До кожного із обраних індикаторів спеціалісти громади підібрали рекомендовані інструменти покращення, базуючись на «Каталозі інструментів» (додається нижче у цьому документі).

Реалізація рекомендованих інструментів покращення бізнес-середовища передбачає наявність певних ресурсів, в першу чергу часу (людино-днів) спеціалістів громади. В окремих випадках також необхідні фінансові ресурси, основні фонди, інформаційні канали, методики, профільні експерти, партнери тощо.

Ключовим джерелом людського ресурсу для реалізації інструментів покращення бізнес-середовища є діюча команда спеціалістів громади у сфері сприяння розвитку підприємництва. Для збільшення даного ресурсу рекомендовано оптимізувати посадові функції даних спеціалістів, а також розглянути можливість найму додаткових працівників. Також на виконання окремих функцій чи завдань варто залучати підрядників (аутсорсинг) або ж партнерів-співвиконавців.

Ключовими джерелами фінансових ресурсів для реалізації інструментів покращення бізнес-середовища є власні надходження громади (бюджет), а також залучення грантового фінансування.

Рекомендуємо усі планові інструменти покращення бізнес-середовища розділити на 2 частини:

- **пріоритетні:** ті інструменти, які є найбільш пріоритетні і будуть забезпечуватись за рахунок власних надходжень (бюджету) та наявних спеціалістів громади;
- **додаткові:** ті інструменти, які можуть бути реалізовані за умови залучення грантового фінансування.

Для визначення пріоритетності впровадження інструментів покращення бізнес-середовища рекомендовано здійснити аналіз кожного планового інструменту за 2 розділами:

1. Вплив інструменту на бізнес-середовище громади:

- На скількох підприємців впливає інструмент?
- Сила та ефект впливу на підприємців.
- Стійкість (тривалість) впливу на підприємців.
- Відповідність стратегії та SMART-спеціалізації громади.

Як результат – формуємо **Оцінку впливу (бал)** = кількість підприємців * сила впливу * стійкість впливу * відповідність стратегії.

2. Необхідні ресурси для реалізації інструменту:

- Необхідні ресурси часу спеціалістів та відповідно бюджету на їх заробітну плату.
- Необхідні ресурси грошей на покриття прямих витрат.
- Перелік інших необхідних ресурсів та спроможності громади для реалізації інструменту.

Як результат – формуємо **Ціну інструменту (грн)** = зарплатний фонд спеціалістів громади + прямі витрати

Для порівняння ефективності планових інструментів між собою виводимо **Ціну 1 балу впливу** = ціна інструменту (грн) / оцінка впливу (балів).

Висновок.

Реалізовувати в першу чергу варто ті інструменти, які мають найнижчу ціну 1 балу впливу. Саме ці інструменти мали б потрапити у «пріоритетний» список інструментів до реалізації у 2025 році і забезпечуватись бюджетом власних надходжень громади.

Рекомендовано виділяти на зарплату спеціалістів громади, що займаються сприяння розвитку підприємництва, та на прямі витрати на реалізацію інструментів покращення бізнес-середовища не менше **4%** від власних надходжень громади.

При цьому рішення щодо пріоритетності впровадження будь-якого інструменту також може прийматись на основі стратегії громади та нефінансових обмежень (досвід, методики тощо).

2. ПРІОРИТЕТНІ ІНДИКАТОРИ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ДО ПОКРАЩЕННЯ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ІНСТРУМЕНТИ

Серед 50 індикаторів бізнес-середовища спеціалісти громади рекомендують у 2025 році працювати над покращенням **7 індикаторів** із застосуванням ряду інструментів покращення.

№	Який індикатор плануємо покращувати?	Назва інструменту
1	Якість доріг	<ul style="list-style-type: none"> * планування об'єктів дорожньої інфраструктури (заправки, кафе, СТО, кемпінги, мотелі тощо) * розробка інвестиційних пропозицій під окремі об'єкти дорожньої інфраструктури * залучення інвесторів під окремі об'єкти дорожньої інфраструктури * залучення грантів на велодоріжки та інші складові інфраструктури * сприяння розвитку агро-туристичних маршрутів * облаштування місць для туристичних автобусів (місце для обіду з накриттям, туалет, вода, розетки) * облаштування місць підзарядки електроприладів "посеред лісу" на базі автономних сонячних батарей * посилення інформування про наявну дорожню інфраструктуру (вказівники, стенди, брошури) * будівництво доріг за рахунок програм Укравтодору * ремонт доріг за рахунок програм державного обласного фінансування * ремонт доріг за рахунок співфінансування локального бізнесу
2	Зайнятість людей похилого віку	<ul style="list-style-type: none"> * сприяння впровадженню програм розвитку для людей похилого віку (комп'ютерна та фінансова грамотність, англійська мова тощо) * сприяння впровадженню програм дозвілля для людей похилого віку (гуртки, спортивні ініціативи, релігійні події тощо) * залучення людей похилого віку до волонтерських ініціатив * формування та поширення переліку медичних послуг, які люди похилого віку можуть отримати безкоштовно * співпраця із церквою для реалізації активностей для людей похилого віку * сприяння створенню приватних пансіонатів для людей похилого віку
3	Громадський транспорт	<ul style="list-style-type: none"> * аналіз потоків людей/авто за межами громади та поруч та пошук можливостей їх перенаправлення на територію громади * сприяння розвитку сфери гостинності * залучення шкільних автобусів для громадських маршрутів (у час, коли автобуси простоюють)
4	Доступ до інформації про природні та земельні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> * запуск та ведення інвестиційного вебпорталу (зокрема ГІС порталу) * розробка і поширення інвестиційних пропозицій під окремі комунальні та приватні об'єкти/ділянки * постинг інформації про об'єкти/ділянки для інвестування в соціальних мережах громади

		<ul style="list-style-type: none"> * регулярні е-мейл дайджести із інвестиційними пропозиціями * проведення регулярних економічних форумів чи інших ділових подій * підвищення поінформованості населення щодо цінності та можливостей використання для бізнесу окремих природних ресурсів * презентація інвестиційних можливостей на ділових подіях на регіональному та національному рівнях * поширення інформації через бізнес-асоціації та інші бізнес-об'єднання * аудит комунальної, державної, церковної та приватної власності, придатної для інвестування * розпрацювання ланцюгів доданої вартості або комерційних проєктів разом із підприємцями, що може сприяти виявленню нових об'єктів/ділянок у приватній власності * проведення публічних аукціонів із попередньою інформаційною кампанією достатньої тривалості * проведення публічних аукціонів на нерухомість/ділянки для повторної оренди * проведення публічних аукціонів на право відбудови та використання архітектурних пам'яток (наприклад, на території заповідників) * формування інвестиційних пропозицій для державно-приватного партнерства
5	Неформальна освіта для дорослих	<ul style="list-style-type: none"> * організація або сприяння в доступі до програм перекваліфікації * організація тематичних курсів, тренінгів тощо * забезпечення доступу до безкоштовних онлайн заходів та курсів * проведення подій для нетворкінгу та обміну досвідом * організація доступу до ділових книг (друкованих, онлайн) * підготовка та поширення путівників неформальної освіти за певними нішами * організація навчально-практичних проєктів у нішах SMART-спеціалізації громади (напр., тепличний бізнес, лікарські рослини тощо)
6	Власний дохід громади на 1 мешканця відносно середнього в Україні	<ul style="list-style-type: none"> * сприяння збільшенню кількості та розміру локальних бізнесів * легалізація доходів бізнесу і працівників * сприяння поглибленню переробки * ефективне використання інвестиційних об'єктів (земля, нерухомість, ресурси) із зобов'язаннями інвесторів * розвиток агро-туристичних маршрутів та сфери гостинності * розвиток подієвих бізнесів (фестивалі, ярмарки, ділові події) * стимулювання збуту локальних виробників * збільшення ділової активності загалом * посилення потоку людей через громаду * сприяння розвитку бізнесу через залучення грантів
7	Бюджет на сприяння бізнесу в громаді	<ul style="list-style-type: none"> * встановлення певного % від власних надходжень громади на фінансування спеціалістів та інструментів сприяння бізнесу * розумний відбір найбільш ефективних інструментів сприяння бізнесу

3. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ТА ВАРТОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ

№	Назва інструменту	Суть інструменту, технічні характеристики	Вплив					Ресурси і спроможність					Ціна 1 балу впливу = всього витрати / оцінка впливу	
			На що і на кого впливає?	На скільки підприємців впливає інструмент?	Сила та ефект впливу на підприємців 1- низька, слабкий 2 - середня, відчутний 3 - висока, сильний	Стійкість (тривалість) впливу на підприємців 1- нестійкий, тривалий 2 - часткова стійкість, середня тривалість 3 - стійкий та тривалий	Відповідність стратегії та SMART-спеціалізації громади 1- слабко відповідає 2 - частково відповідає 3 - повністю відповідає	Оцінка впливу = кількість підприємців * сила впливу * стійкість впливу * відповідність стратегії (бал)	Людино-дні спеціалістів громади та ціна (ЗП + податки) 1 дня роботи кожного спеціаліста	Витрати на роботу спеціалістів громади, грн	Витрати на закупівлю товарів / послуг, грн	Всього витрати, грн		Інші необхідні ресурси та спроможність (досвід, методики, партнери тощо)
1	Розумний відбір найбільш ефективних інструментів сприяння бізнесу	<p>1. Організація привабливості громади для потенційного інвестора: - створення презентаційних матеріалів, відео для відображення інформації про громаду потенційним партнерам (опис громади, інвестиційні ресурси, короткий опис концепцій інвестиційних проєктів, створення попереднього або повного ТЕО).</p> <p>2. Складання концепції та проектної пропозиції для створення Індустріального парку, зокрема сфери переробки сировини (переробка пшениці твердих сортів італійськими партнерами, маслобійне /соняшник, переробка тваринної продукції (яловичина, баранина), виробництво сиру).</p> <p>3. Організація економічних форумів , взаємодії громад та бізнесу, поїздки на заходи для досягнення цілей проєктів.</p> <p>4. Використання онлайн-ресурсів, де підприємства можуть обмінюватися послугами та товаром.</p> <p>5. Направленість на сприяння встановлення певного % від власних надходжень громади на фінансування додаткових фахівців та інструментів сприяння бізнесу.</p> <p>6. СЕС для крит.</p>	1. Велике підприємство збільшить кількість робочих місць та сприятиме покращення інвестиційної репутації. 2. Створення платформ для обміну послугами та товарами сприятиме співпраці між підприємствами, зменшуючи витрати та розширюючи ринки збуту. 3. Збільшення кількості робочих місць 4. Інвестиції у бізнес, зокрема малі та середні підприємства, можуть стати стабільним джерелом надходжень у бюджет громади, що допоможе забезпечити фінансову незалежність від зовнішніх джерел. 5.	259	3	3	3	6993	Голова громади = 141 дні * 1757 грн/день Керівник відділу інвестицій = 242 днів * 861 грн/день Спеціалісти = 242 днів * 455 грн/день	566209	2588125	3154334	- канали комунікації з підприємцями. - наявність інформації про можливості для бізнесу. - дослідження та формування моделей фінансового менеджменту, сучасного менеджменту ділової сфери, маркетингу, права для бізнесу громади. - досвід громад, що створювали Індустріальні парки та формування розуміння підходів створення техніко-економічне обґрунтування (або передТЕО) проєкту.	451

		інфраструктури (арт-свердловини, лікарні), адмін. будівель, шкіл.	Децентралізація, автономність та економія енергозабезпечення.											
2	Підготовка та поширення путівників неформальної освіти, навчально-практичних програм у нішах SMART-спеціалізації громади,	<p>1. Популяризація культури крафтового виробництва витворів мистецтва, продукції харчування тощо. - сімейні бізнеси (фрукти, кролики, птиця, свинина, баранина та інші крафтові вироби продукції харчування).</p> <p>2. Сприяння вирощування продукції громадськістю та передання товару на переробку переробним підприємством.</p> <p>3. Підготовка та поширення путівників неформальної освіти, курси та семінари за певними нішами (напр., "туристичні домівки", тепличний бізнес, лікарські рослини, фінансовий менеджмент, сучасний менеджмент бізнес-діяльності, маркетинг, правові аспекти тощо).</p> <p>4. Допомога у формуванні середі для власної реалізації через створення проекту "Бізнес-інкубатор", за потреби приміщення в ньому (навіть для початку за ресурси громади) для бізнесів на старті (бджільництво, новаторське виробництво вуликів, подарункові унікальні вироби тощо).</p> <p>5. Поширення інформації про діяльність в соц. мережі.</p>	<p>1. Збільшення кількості робочих місць та громадян, які займаються власною справою (наприклад ФОП), що знизить рівень безробіття в громаді. Це також сприятиме зростанню доходів населення і його добробуту.</p> <p>2. Залучення більше людей до участі в неформальних навчальних програмах, семінарах та воркшопах, що позитивно впливатиме на їхній розвиток.</p> <p>3. Підтримка молодих підприємців, що допоможе запобігти міграції молоді та фахівців з громади, оскільки надасть можливості для професійного та бізнесового розвитку на місцях.</p> <p>4. Новостворені бізнеси отримають</p>	267	3	2	3	4806	Голова громади = 141 дні * 1757 грн/день Керівник відділу інвестицій = 242 днів * 861 грн/день Спеціалісти = 242 днів * 455 грн/день	566209	70000	636209	<ul style="list-style-type: none"> - консультації із створення "Бізнес-інкубатора" у громаді. - методики та досвід налаштування каналів отримання сировини та продажу готової продукції з метою збуту споживачам - створення сайту продажу готової продукції (наприклад, копчені м'ясні вироби). - виявлення підходів передачі сировини мікро- та малаго бізнесу підприємству з переробки продукції. - експерти з проведення навчання - приміщення для розміщення бізнес-інкубатора - оргтехніка та інші витратні матеріали 	132

			фінансову та адміністративну підтримку, що зменшить бар'єри для входу в бізнес.											
3	Будівництво дороги державного значення за рахунок програм Укравтодору та співфінансування локального бізнесу для дороги місцевого значення	1. Розробка проектно-кошторисної документації дороги. 2. Взаємодія з підрядником щодо безпосереднього виконання робіт з будівництва дороги. 3. Формування спільного фінансового забезпечення для доріг місцевого значення. 4. Використання програм для моделювання транспортних потоків - внесення громади на онлайн-карти, у навігаційні системи з рекламою ключових об'єктів, які можуть зацікавити мандрівників. 5. Залучення шкільних автобусів для громадських маршрутів (у час, коли автобуси простоюють) та соціального таксі для проїзду населення громади та сусідніми громадами.	1. Налагодження транспортної інфраструктури, що підвищує взаємодію громади з населеними пунктами області та налагодження міжтериторіальної співробітництва. 2. Покращення експорту та імпорту з державами, з якими межуємо. 3. Покращення реакції екстрених служб, зокрема карети первинної допомоги, поліції, протипожежного авто тощо. 4. Пошук можливостей перенаправлення в більшій мірі на територію нашої громади людей/авто (зменшення зносу авто).	324	3	3	3	8748	Голова громади = 20 дні * 1757 грн/день Керівник відділу інвестицій = 20 днів * 861 грн/день Спеціалісти = 20 днів * 455 грн/день	61460	548000	609460	- проектно-кошторисна документація (350 000 грн). - залучення бізнесу, який має машину з переробки старих будівельних відходів і формування матеріалів для ремонту доріг - залучення підрядчиків із ремонту доріг.	70
4	Сприяння розвитку агро-туристичних маршрутів та сфери гостинності	1. Розвиток туристичного маршруту "Дорога вина та смаку Української Бессарабії". 2. Залучення блогерів, журналістів і висвітлення інформації в інтернет- та соцмережу.	1. Збільшення продажу товарів агровиробництва. 2. Сприяння розміщенню закладів	324	3	2	3	5832	Голова громади = 20 дні * 1757 грн/день Керівник відділу інвестицій = 20 днів * 861 грн/день	61460	200000	261460	- через громаду проходить шлях вина і смаку. - залучення гранту на відновлення маєтка - де	45

		<p>3. Продаж харчової продукції на основі традиційних страв місцевої кухні.</p> <p>4. Формування ТЕО зрошувальних систем для агровиробників (окремо пошуки додаткових ринків збуту).</p> <p>5. Сприяння розміщенню закладів сфери обслуговування, зокрема на придорожніх ділянках (заправки, кафе, СТО, кемпінги, готелі тощо).</p> <p>6. Туризм та рекреація в сільській місцевості - відвідування заповідних зон, організація таборів відпочинку на природі, створення туристичних та громадських зон відпочинку та приналежності до природи.</p> <p>7. Відновлення будинку графині Стурдзе у вигляді готелю, відновлення заводу вин, очищення озера поряд.</p> <p>8. Формування серед населення туристичних дестинацій "вітальні домівки" колориту місцевої культури та поширення про них інформації.</p> <p>9. Організація ярмарків-фестивалів з метою культурного дозвілля громадян та приїжджих.</p>	<p>сфери обслуговування, зокрема на придорожніх ділянках.</p> <p>3. Формування культурного добробуту та орендної бізнес-діяльності громадськості.</p> <p>4. Відпочинок від буденних справ для населення, туристів та транзитних подорожніх у спокійній атмосфері.</p>						Спеціалісти = 20 днів * 455 грн/день				<p>буде центр туризму громади (за кошти гранту Молдова-Румунія).</p> <p>- залучаємо підприємців які є виробники крафтової продукції.</p> <p>- музей під відкритим небом.</p>	
5	Запуск та ведення інвестиційного веб-порталу (зокрема ГІС порталу)	1. Поширення інформації інвестиційного паспорту в інтернет-доступ - запуск ГІС порталу, каналу в месенджері, сторінки в соц-мережі.	1. Доступність інформації про інвестиційні об'єкти, земельні ділянки для інвесторів.	324	3	2	3	5832	Голова громади = 10 дні * 1757 грн/день Керівник відділу інвестицій = 30 днів * 861 грн/день Спеціалісти = 78 днів * 455 грн/день	78890	90000	168890	<p>- ІТ підрядник з розробки порталу.</p> <p>- навички спеціалістів громаду щодо роботи з наповнення порталу.</p> <p>- комунікація з місцевим бізнесом по залучення інформація.</p>	29
6	Сприяння впровадженню програм розвитку, дозвілля та волонтерських ініціатив для	1. Розгляд проблемних ситуацій використання технічних засобів, захисту від шахраїв тощо - навчальні відеозаписи та обговорення. 2. Спільні заходи з	1. Підвищення обізнаності щодо цифрової безпеки. 2. Підвищення фінансової	267	3	2	3	4806	Голова громади = 141 дні * 1757 грн/день Керівник відділу інвестицій = 242 днів * 861	566209	0	566209	<p>- професіонали, які розуміють особливості комунікації з літніми людьми, їхні потреби та</p>	118

людей похилого віку (комп'ютерна та фінансова грамотність, англійська мова, гуртки, спортивні ініціативи, релігійні події тощо).	молоддю. 3. Взаємодія з центром зайнятості. 4. Залучення людей похилого віку до передання культурних традицій для історії. 5. Організація дозвілля за цікавими темами (в'язання, шиття, "крамниця рецептів", спів, рукоділля тощо). 6. Допомога у бажанні створювати крафтові вироби й на продаж.	грамотності як в інтернеті, так і загалом. 3. Формування надбань для позиціонування культури, традицій рідного краю та збереження спадщини минулого. 4. Відчуття себе корисним та потрібним, передання прикладу молоді, покращення психоемоційного стану. 5. Формування культури взаємодопомоги один одному.						грн/день Спеціалісти = 242 днів * 455 грн/день				інтереси, можуть допомогти створити сприяливу атмосферу та ефективні методики навчання. - поєднання онлайн-уроків та живих зустрічей, щоб кожен міг обрати зручний формат навчання. - безпечні, доступні приміщення, де можна проводити заняття як у приміщенні, так і на свіжому повітрі - поєднання з онлайн заняттями.
--	---	---	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

4. ПРІОРИТЕТНІ ІНСТРУМЕНТИ ПОКРАЩЕННЯ

(рекомендовано до виконання у 2025 році власними ресурсами громади)

1. Розумний відбір найбільш ефективних інструментів сприяння бізнесу.
2. Підготовка та поширення путівників неформальної освіти, навчально-практичних програм у нішах SMART-спеціалізації громади,
3. Будівництво дороги державного значення за рахунок програм Укравтодору та співфінансування локального бізнесу для дороги місцевого значення
4. Сприяння розвитку агро-туристичних маршрутів та сфери гостинності
5. Запуск та ведення інвестиційного веб-порталу (зокрема ГІС порталу)
6. Сприяння впровадженню програм розвитку, дозвілля та волонтерських ініціатив для людей похилого віку (комп'ютерна та фінансова грамотність, англійська мова, гуртки, спортивні ініціативи, релігійні події тощо).

5. КАТАЛОГ ІНСТРУМЕНТІВ

У випадку необхідності (див. «Звіт самооцінки щодо стану бізнес-середовища громади») та при наявності відповідних ресурсів керівництво та спеціалісти громади можуть приймати рішення про впровадження більшої кількості інструментів покращення бізнес-середовища. Тут подаємо «каталог» можливих інструментів покращення кожного індикатора та економічних показників. Перелік не є вичерпним.

Розділ 1. Людський капітал	
Індикатори	Інструменти / рекомендації для покращення індикаторів
<p>1. Кваліфікація найманих працівників бізнесу На скільки рівень кваліфікації працівників задовольняє потреби бізнесу в громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * сприяння розвитку неформальної освіти для дорослих (профільні курси, тренінги, вебінари тощо) * інформування про безкоштовні онлайн заходи та курси, в т.ч. в записі * розробка та поширення власних онлайн курсів на теми SMART-спеціалізації громади (напр., "вирощування квітів") * популяризація проведення навчальних заходів у форматі ігор (типу "Cashflow") * організація бізнес-візитів на успішні підприємства * проведення подій для нетворкінгу та обміну досвідом * популяризація та сприяння регулярним стратегічним сесіям для бізнесу * формалізація процесів у бізнесах * популяризація ідеї оплати праці з прив'язкою до показників та результатів * організація доступу до ділових книг (друкованих, онлайн)
<p>2. Управлінська кваліфікація керівників бізнесу На скільки професійними є керівники бізнесу у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * сприяння розвитку неформальної освіти для підприємців (бізнес-інкубатори, акселератори, профільні курси, тренінги, вебінари тощо) * інформування про безкоштовні онлайн заходи та курси * організація доступу до ділових книг (друкованих, онлайн) * популяризація та сприяння регулярним стратегічним сесіям для бізнесу * організація бізнес-візитів на успішні підприємства * проведення подій для нетворкінгу та обміну досвідом * сприяння створенню та розвитку бізнес-об'єднань (бізнес-клуби, асоціації, кластери) * сприяння в доступі до професійних консультантів * популяризація цифрових інструментів управління * інформування щодо вимог та стандартів ЄС * інформування щодо вимог грантодавців та кредиторів * популяризація проведення навчальних заходів у форматі ігор (типу "Cashflow") * поширення локальних історій успіху
<p>3. Кваліфікація спеціалістів ОМС На скільки достатнім є рівень кваліфікації спеціалістів органів місцевого самоврядування нашої</p>	<ul style="list-style-type: none"> * проведення або сприяння в доступі до неформальної освіти для спеціалістів ОМС (профільні курси, тренінги тощо) * організація доступу до ділових книг (друкованих, онлайн) * забезпечення конкурентних умов праці (зарплата, соцпакет) * прив'язка оплати праці до показників та результатів

<p>громади для її якісного управління та розвитку?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * проведення регулярних стратегічних сесій та робочих груп для громади * організація бізнес-візитів до успішних підприємств та муніципалітетів * залучення грантів для організації візитів представників ОМС до муніципалітетів та на профільні ділові події закордон * популяризація проведення навчальних заходів у форматі ігор (типу "Світ громад") * участь у навчальних програмах типу "Школа мерів"
<p>4. Наявність працівників для бізнесу На скільки легко локальному бізнесу знайти працівників у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * популяризація заходів зі зменшення потреби в працівниках через автоматизацію, цифровізацію та роботизацію * організація або сприяння в доступі до програм підвищення кваліфікації працівників на базі підприємств * організація або сприяння в доступі до програм перекваліфікації * сприяння в розвитку неформальної освіти для дорослих (курси, тренінги тощо) * популяризація окремих професій серед населення * організація заходів зі зміни (покращення) сприйняття в суспільстві окремих професій * популяризація думки про необхідність запровадження конкурентних умов праці (зарплата, соцпакет) * популяризація ідеї гендерної диверсифікації окремих професій * проведення заходів сприяння працевлаштування жінок з дітьми, людей 55+ років, осіб з обмеженою мобільністю * популяризація ідеї залучення працівників на дистанційну роботу * інформування про організації та вебплатформи, що сприяють пошуку працівників * інформування про послуги центру зайнятості * популяризація ідеї аутсорсингу (передача окремих робіт спеціалізованим виконавцям)
<p>5. Наявність працівників для ОМС На скільки легко органам місцевого самоврядування нашої громади знайти локальних працівників?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * зменшення потреби в працівниках через впровадження цифрових інструментів * аутсорсинг (передача окремих робіт спеціалізованим виконавцям) * стажування молоді в ОМС, співпраця із навчальними закладами * залучення працівників на часткову зайнятість, особливо молоді * запуск і співпраця із молодіжною радою у громаді * забезпечення конкурентних умов праці (зарплата, соцпакет) * заходи зі зменшення бюрократичних процедур на робочому місці спеціаліста ОМС * популяризація роботи в ОМС * заходи зі зміни (покращення) сприйняття в суспільстві окремих професій, зокрема роботи в ОМС
<p>6. Тренд притоку чи відтоку працівників На сьогодні наша громада більше втрачає працівників чи навпаки приваблює їх із сусідніх громад чи областей?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * популяризація бренду громади та території ("куща" громад) * популяризація думки про необхідність запровадження конкурентних умов праці (зарплата, соцпакет) * залучення комунального майна для забезпечення житлом працівників * сприяння розвитку комунальних або приватних креативних хабів чи ініціатив * розвиток соціальної інфраструктури * розвиток комунальної інфраструктури * розвиток дозвілля та подієвих проєктів (фестивалі, ярмарки тощо) * залучення на територію громади успішних бізнесів як "магнітів" для працівників * надання сімейним бізнесам (особливо крафтових) статусу пріоритетних у стратегії громади * залучення на територію потоків людей (особливо через агро-туристичні маршрути) * регулярні дослідження потреб мешканців громади та робота з ними
<p>7. Профорієнтація дітей На скільки часто і системно</p>	<ul style="list-style-type: none"> * організація візитів школярів на підприємства * організація профільних профорієнтаційних курсів для дітей (напр., швеї, першої медичної допомоги тощо)

<p>проводяться профорієнтаційні заходи у закладах освіти нашої громади? Наприклад, візити на підприємства, профорієнтаційні події у школах, програми молодіжного підприємництва тощо.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * організація галузевих професійних гуртків для дітей при школах * організація профорієнтаційних подій у школах * організація неформальної ділової освіти для дітей (тренінги, семінари, табори тощо) * проведення або сприяння в доступі дітей до школи (курсів) фінансової грамотності * проведення або сприяння в доступі дітей до школи (курсів) підприємництва * підтримка молодіжних міні-проектів * сприяння розвитку молодіжних ініціатив та об'єднань
<p>8. Неформальна освіта для дорослих На скільки системно працюють програми неформальної освіти для дорослих у нашій громаді? Наприклад, програми перекваліфікації, курси, тренінги тощо?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * організація або сприяння в доступі до програм перекваліфікації * організація тематичних курсів, тренінгів тощо * організація бізнес-візитів на успішні підприємства * забезпечення доступу до безкоштовних онлайн заходів та курсів * проведення подій для нетворкінгу та обміну досвідом * організація доступу до ділових книг (друкованих, онлайн) * підготовка та поширення путівників неформальної освіти за певними нішами * організація навчально-практичних проектів у нішах SMART-спеціалізації громади (напр., тепличний бізнес, лікарські рослини тощо)

Розділ 2. Інфраструктура для бізнесу

Індикатори	Інструменти / рекомендації для покращення індикаторів
<p>9. Якість доріг На скільки якісні дороги та дорожня інфраструктура у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * планування об'єктів дорожньої інфраструктури (заправки, кафе, СТО, кемпінги, мотелі тощо) * розробка інвестиційних пропозицій під окремі об'єкти дорожньої інфраструктури * залучення інвесторів під окремі об'єкти дорожньої інфраструктури * залучення грантів на велодоріжки та інші складові інфраструктури * сприяння розвитку агро-туристичних маршрутів * облаштування місць для туристичних автобусів (місце для обіду з накриттям, туалет, вода, розетки) * облаштування місць підзарядки електроприладів "посеред лісу" на базі автономних сонячних батарей * посилення інформування про наявну дорожню інфраструктуру (вказівники, стенди, брошури) * ремонт доріг за рахунок програм Укравтодору * ремонт доріг за рахунок програм державного обласного фінансування * ремонт доріг за рахунок співфінансування локального бізнесу
<p>10. Доступ до комунальних послуг для бізнесу На скільки легко бізнесу нашої громади приєднатись до електро-, водо-, тепло-, газопостачання та водовідведення?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * консультаційний супровід бізнесу в питаннях підключення комунікацій * підготовка та поширення дорожніх карт (послідовності дій) для підключення комунікацій на території громади * підгоовка реєстру відповідальних осіб та підрядників для підключення комунікацій * проведення робочих груп для рішення системних проблем із комунікаціями із залученням усіх зацікавлених осіб * сприяння заходам енергетичної децентралізації (сонячні батареї, газові генератори тощо) * створення енергетичних кооперативів (наприклад, для переробки біомаси, сонячні батареї на великих будинках) у формі державно-приватного партнерства * розробка плану "зеленого переходу" і реалізація заходів для його впровадження

	<ul style="list-style-type: none"> * підготовка інформації про можливі альтернативні рішення щодо доступу до електроенергії, води тощо (сонячні станції, свердловини тощо)
<p>11. Доступ до поштових сервісів Чи є в достатній кількості та доступності поштові сервіси для відправки та отримання посилок у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * розробка інвестиційних пропозицій щодо розміщення в громаді поштових служб * залучення інвесторів для створення поштових бізнесів (зазвичай за франшизою) * проведення комунікації із Укрпоштою щодо можливості розміщення стаціонарного або мобільного відділення
<p>12. Доступ до фінансових послуг та інфраструктури На скільки достатнім є доступ мешканців громади до фінансових послуг та інфраструктури у нашій громаді або поруч? Наприклад, банкомати, відділення банків, банківські послуги онлайн тощо.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * розробка та поширення карти фінансових установ та інфраструктури у громаді та поруч * сприяння встановленню банкоматів * проведення навчань мешканців щодо використання цифрових платіжних систем * проведення навчань з фінансової грамотності населення * проведення школи (курсів) фінансової грамотності для дітей * сприяння "заходу" кредитних спілок в громаду * реалізація револьверних фондів
<p>13. Доступ до інтернету та зв'язку На скільки хороше інтернет покриття та мобільний зв'язок у громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * підготовка реєстру провайдерів інтернету в громаді * сприяння проведенню оптоволокна у всі населені пункти * сприяння збільшенню концентрації та конкуренції інтернет провайдерів у громаді * використання державних програм для інтернет інфраструктури * аудит рівня покриття громади ключовими мобільними операторами * переговори з ключовими мобільними операторами щодо посилення сигналу чи розширення покриття
<p>14. Логістична інфраструктура На скільки ефективно організовані потоки людей, транспорту та товарів через нашу громаду? На скільки розвинутою є логістична інфраструктура нашої громади?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * залучення на територію громади якірних підприємств-магнітів * сприяння формуванню хабу чи концентрації ММСБ певної спеціалізації або "навколо" певного природного ресурсу * сприяння збільшенню об'єму виробництва певного виду продукції в громаді, щоб зробити його цікавим для багатьох гравців (наприклад, висадка великої кількості ягід, квітів, лікарських трав) * аналіз потоків людей/авто за межами громади та поруч та пошук можливостей їх перенаправлення на територію громади * пошук рішень для розв'язання логістики для "тупикових" населених пунктів (наприклад, запуск парому через річку) * покращення якості доріг та дорожньої інфраструктури * сприяння розвитку сфери гостинності * залучення шкільних автобусів для громадських маршрутів (у час, коли автобуси простоюють)

Розділ 3. Доступ до інвестиційних об'єктів

Індикатори	Інструменти / рекомендації для покращення індикаторів
------------	---

<p>15. Доступ до інформації про комерційну нерухомість На скільки повний доступ до інформації про комунальні, державні та приватні об'єкти нерухомості у нашій громаді (оренда, купівля) для ведення бізнесу у Вас наявний?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * запуск та ведення інвестиційного вебпорталу * розробка і поширення інвестиційних пропозицій під окремі комунальні та приватні об'єкти/ділянки * постинг інформації про об'єкти/ділянки 2464019572 в соціальних мережах громади * регулярні е-мейл дайджести із інвестиційними пропозиціями * проведення регулярних економічних форумів чи інших ділових подій * презентація інвестиційних можливостей на ділових подіях на регіональному та національному рівнях * поширення інформації через бізнес-асоціації та інші бізнес-об'єднання * аудит комунальної, державної, церковної та приватної власності, придатної для інвестування * розпрацювання ланцюгів доданої вартості або комерційних проєктів разом із підприємцями, що може сприяти виявленню нових об'єктів/ділянок у приватній власності
<p>16. Доступ до інформації про земельні ділянки На скільки повний доступ до інформації про комунальні, державні та приватні земельні ділянки сільськогосподарського та промислового призначення у нашій громаді для оренди чи купівлі у Вас наявний?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * проведення публічних аукціонів із попередньою інформаційною кампанією достатньої тривалості * проведення публічних аукціонів на нерухомість/ділянки для повторної оренди * проведення публічних аукціонів на право відбудови та використання архітектурних пам'яток (наприклад, на території заповідників) * формування інвестиційних пропозицій для державно-приватного партнерства
<p>17. Доступ до інформації про природні ресурси На скільки повний доступ до інформації про природні ресурси у нашій громаді, на базі яких можна вести бізнес, у Вас наявний?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * інструменти попереднього розділу * формування карти надр та природних ресурсів громади * дослідження технічних характеристик, корисних властивостей та об'єму окремих природних ресурсів у громаді * підвищення поінформованості населення щодо цінності та можливостей використання для бізнесу окремих природних ресурсів * розробка дорожніх карт використання надр (дозволи, екологізація виробництва тощо) * розробка інвестиційних пропозицій під окремі природні ресурси
<p>18. Документальна готовність інвестиційних об'єктів На скільки часто документація на наявні об'єкти нерухомості та земельні ділянки в нашій громаді є в повному порядку для здачі в оренду чи продажу інвесторам (локальним або зовнішнім)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * аудит паспортизації об'єктів комунальної власності * паспортизація об'єктів комунальної власності * аудит "нічийних" об'єктів та ділянок, формування для них пакету документів * розробка плану просторового розвитку громади

Розділ 4. Ефективність регулювання

Індикатори	Інструменти / рекомендації для покращення індикаторів
<p>19. Обізнаність щодо відкриття юридичної особи</p>	<ul style="list-style-type: none"> * інформування населення про послуги ЦНАПу * інформування населення про послуги через Дію та інші цифрові системи

<p>На скільки легко відкрити юридичну особу (ФОП, ТзОВ, ПП)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * інформування населення про негативні наслідки ведення бізнесу без легалізації * проведення подій та курсів фінансової грамотності про податки, збори, податкові звіти тощо * популяризація бухгалтерського аутсорсингу * поширення історій успіху
<p>20. Дозволи для бізнесу На скільки легко отримати будь-який легальний дозвіл для бізнесу (якщо потрібен) у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * інформування населення про послуги ЦНАП та цифрові системи * підготовка компетентної особи в громаді (або в ЦНАПі) для надання консультацій щодо одержання дозволів * запуск гарячої лінії для скарг або консультацій * розробка та поширення дорожніх карт (інструкцій) щодо одержання окремих дозволів * проведення робочих груп для рішення системних проблем із дозволами із залученням усіх зацікавлених осіб * інформування ММСБ щодо доцільності певних дозволів, процедур, вимог України та ЄС * інформування ММСБ щодо грантових програм для одержання сертифікацій * поширення історій успіху
<p>21. Доступність спеціалістів ОМС для комунікації На скільки легко поспілкуватись (онлайн або офлайн) із більшістю спеціалістів органів місцевого самоврядування в нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * виокремлення спеціаліста громади для сприяння розвитку бізнесу в громаді * аудит ефективності послуг ЦНАПу для бізнесу * підготовка та поширення дорожніх карт, інфографіки та інструкцій з різних питань для спеціалістів громади * запуск "гарячої лінії" для підприємців * підготовка та поширення реєстру підрядників для аутсорсингу * підвищення кваліфікації та комунікаційних навиків спеціалістів ОМС для роботи з бізнесом * заходи зі зменшення потреби ММСБ в комунікації із спеціалістами через вищу поінформованість та навички використання цифрових систем * впровадження комунікації з підприємцями через месенджери та онлайн-групи * впровадження консультацій для підприємців через онлайн-сервіси (Zoom, MS Teams, Google Meet, Skype, месенджери)
<p>22. Діалог громада-бізнес На скільки системним та ефективним є діалог бізнесу та влади у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * розбудова системної комунікації із ММСБ та робота з їх потребами * спільний аналіз ланцюгів доданої вартості ключових галузей в громаді * проведення стратегічних сесій щодо економічного розвитку громади * проведення регулярних робочих груп щодо впровадження плану економічного розвитку громади * щоквартальні неформальні зустрічі голови із локальними підприємцями * запуск дорадчого органу підприємців при ОМС * інформування населення громади про ТОП-20 платників податків * проведення публічних подій для дискусій та нетворкінгу * організація візитів бізнесу та влади на успішні підприємства та муніципалітти * поширення історій успіху
<p>23. Ефективність рішень ОМС На скільки ефективними є рішення органів місцевого самоврядування щодо регулювання діяльності бізнесу в нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * залучення бізнесу до пошуку рішень (робочі групи, дискусійні столи, опитування) * інформування населення щодо проблематик, які потребують рішень * інформування населення щодо обгрунтованості окремих рішень * розробка стратегічних документів щодо економічного розвитку громади як основи для прийняття рішень * моніторинг трендів та обгрунтування рішень на їх базі * поширення прикладів подібних рішень в інших громадах, які мали позитивний ефект

	<ul style="list-style-type: none"> * запровадження стандартизованих процедур для прийняття рішень різної ваги * поширення історій успіху
<p>24. Доступ до адміністративних послуг На скільки легко можна отримати адміністративні послуги у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * інформування про послуги ЦНАПу або центрів ділової активності * інформування про цифрові інструменти адміністративних послуг * надання доступу до спеціаліста для консультацій щодо адміністративних послуг * проведення навчань (вебінари) щодо одержання адміністративних послуг

Розділ 5. Програми та організації сприяння бізнесу

Індикатори	Інструменти / рекомендації для покращення індикаторів
<p>25. Ефективність програм сприяння бізнесу На скільки ефективними є програми сприяння бізнесу, які реалізовує наша громада протягом останніх кількох років?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * розробка конкурентної SMART-спеціалізації * розробка конкурентної стратегії громади * розробка якісної програми сприяння підприємництву на основі SMART-спеціалізації та стратегії * залучення бізнесу до процесу підготовки стратегічних документів * відбір інструментів сприяння бізнесу із найбільшим впливом в розрахунку на кожен витрачений гривню та годину * планування та моніторинг показників (результатів) ефективності інструментів сприяння бізнесу * надання переваги системним інструментам сприяння бізнесу, які можуть повторюватись щороку * забезпечення достатнього фінансування програми сприяння бізнесу * у випадку нестачі кваліфікованих спеціалістів - передача окремих робіт на аутсорсинг * кооперація із локальними та регіональними організаціями сприяння бізнесу у реалізації інструментів * розробка проєктів розвитку підприємництва у партнерстві із організаціями сприяння бізнесу із подальшим залученням ними грантів * регулярне інформування щодо процесу та результатів виконання програми сприяння бізнесу * залучення ресурсів обласних, державних та міжнародних програм для реалізації інструментів сприяння бізнесу * фокусування спеціалістів зі сприяння розвитку бізнесу на їх профільних завданнях * поширення історій успіху
<p>26. Доступ до інформації про гранти На скільки повний та регулярний доступ до інформації про десятки грантів та програм підтримки від держави та міжнародних донорів мають підприємці нашої громади?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * інформування підприємців про найбільші вебплатформи із грантами для бізнесу (https://grant.market/, https://gurt.org.ua/) * розсилка е-мейл дайджестів із грантами для бізнесу * регулярне інформування підприємців про гранти в телефонному режимі * надання консультацій щодо подання заявок на окремі гранти * формування реєстру агенцій та експертів, які надають консультації щодо грантів * поширення історій успіху
<p>27. Організації сприяння бізнесу На скільки добре розвинені кооперативи та організації сприяння бізнесу у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * формування реєстру уже наявних організацій сприяння бізнесу (локальних, регіональних) та поширення інформації про них * ініціювання створення бізнес-об'єднань чи інших організацій сприяння бізнесу * розвиток локальної агенції економічного розвитку

<p>або поруч? Наприклад, асоціації, агенції економічного розвитку чи громадські організації економічного спрямування тощо.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * кооперація із сусідніми громадами для створення спільних агенцій економічного розвитку * сприяння проведенню стратегічних сесій для окремих організацій сприяння бізнесу * сприяння розвитку послуг окремих організацій сприяння бізнесу * розробка та реалізація спільних проєктів сприяння бізнесу * популяризація послуг організацій сприяння бізнесу
<p>28. Обізнаність щодо планів громади в сприянні бізнесу На скільки добре Вам відомо про плани нашої громади щодо сприяння розвитку бізнесу?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * залучення бізнесу в розробку SMART-спеціалізації, стратегії та програми сприяння бізнесу * проведення щорічної події-презентація програми сприяння бізнесу * регулярне інформування щодо процесу та результатів виконання програми сприяння бізнесу * забезпечення системності інструментів сприяння бізнесу (протягом кількох років) * проведення періодичних робочих зустрічей із підприємцями * поширення історій успіху
<p>29. Залученість бізнесу до стратегування На скільки системно підприємці залучені до процесу розробки стратегії нашої громади чи програм розвитку підприємництва?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * залучення бізнесу в розробку SMART-спеціалізації, стратегії та програми сприяння бізнесу * проведення регулярних зустрічей щодо реалізації стратегії громади та плану дій * проведення робочих груп для пошуку рішень щодо окремих проблематик * проведення регулярних робочих зустрічей з підприємцями * сприяння проведенню стратегічних сесій бізнесів із врахуванням стратегічних документів громади * проведення активностей для формування спільного бачення розвитку території усіма гравцями * поширення історій успіху
<p>30. Робота з потребами бізнесу На скільки ефективною є робота спеціалістів громади щодо виявлення та задоволення потреб локального бізнесу?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * формування реєстрів підприємців громади (імена, контакти, вид діяльності) * регулярна індивідуальна комунікація з підприємцями телефоном та месенджерами * відвідини спеціалістами громади бізнесів на території громади * проведення регулярних робочих груп, круглих столів, комітетів "влада-бізнес" * формування історії комунікації із кожним підприємцем громади * надання цінності підприємцям (корисна інформація, ділові контакти, доступ до можливостей, сприяння в рішенні проблем) * формвання довірчих ділових відносин між представниками ОМС та бізнесу * рішення проблем бізнесу в межах закону та власних уповноважень * поширення історій успіху
<p>31. Міжнародне партнерство На скільки добре розвинена співпраця нашої громади із закордонними партнерами?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * формування власної SMART-спеціалізації громади * налагодження співпраці із містами-партнерами з відповідною спеціалізацією * розробка та впровадження плану поглиблення співпраці із кожним міжнародним партнером * залучення грантових проєктів для бізнес-візитів закордон, в т.ч. для бізнесу * розробка плану поглиблення співпраці із кожним міжнародним партнером * участь у міжнародних консорціумах для подачі заявок на грантові програми ЄС * залучення зв'язків локальних бізнесів-експортерів для налагодження співпраці між громадами

Розділ 6. Бренд і репутація

Індикатори	Інструменти / рекомендації для покращення індикаторів
<p>32. Репутація громади На скільки позитивною є репутація нашої громади?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * впровадження та системне використання брендбуку громади * випрацювання ідентичності громади (історія, традиції, ритуали, слоган та інше, що вирізняє нашу громаду від інших) * підготовка та поширення публікацій про громаду, локальні проекти та успішні бізнеси * виготовлення та поширення промо ролика про громаду * просування унікального товару, послуги чи проекту, які асоціюються з нашою громадою ("львівська кава", "дрогобицька сіль", "таврійські ігри") * залучення на територію громади бізнесів із яскравою діловою репутацією * проведення публічних подій у громаді (форумів, ярмарків тощо) * посилення діалогу між владою та бізнесом * публікація різних номінацій та публічних нагород: "ТОП-платники податків", "ТОП-роботодавці", "за соціальний вплив" тощо * розвиток власних каналів піару (сайт, інвестиційний сайт, соцмережі тощо) * участь громади / підприємців у конкурсах * поширення історій успіху щодо залучених грантових проєктів * поширення історій успіху щодо залучених інвестицій * постійна піар-активність громади на локальному та регіональному рівнях
<p>33. Відчуття інвестиційної привабливості громади На скільки більш привабливою для інвесторів є наша громада в порівнянні із іншими громадами в регіоні?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * розробка стратегічних документів (SMART-спеціалізація, стратегія тощо) * запуск та регулярне оновлення власного інвестиційного сайту * підготовка та поширення інвестиційних пропозицій * розвиток агро-туристичних маршрутів * поширення історій успіху щодо залучених внутрішніх та зовнішніх інвестицій * промо ролик про громаду та ключові фактори інвестиційної привабливості * публічні події (інвестиційні форуми, ярмарки тощо) * дослідження характеристик окремих природних ресурсів та поширення про це інформації * активування відвідувань громади потенційними інвесторами, поширення про це інформації * розвиток бізнес-об'єднань та агенцій економічного розвитку
<p>34. Відчуття безпеки На скільки безпечно жити та вести бізнес у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * покращення вуличного освітлення населених пунктів, в т.ч. за рахунок грантів * встановлення камер спостереження в громадських місцях * проведення заходів щодо алко- та наркозажних у громаді * уникнення діяльності ломбардів, ігрових салонів, алкогольних магазинів * посилення діалогу влади і бізнесу * облаштування бомбосховищ * проведення курсів першої медичної допомоги
<p>35. Амбасадори На скільки Ви готові рекомендувати Вашим друзям</p>	<ul style="list-style-type: none"> * сприяння кооперації між локальними бізнесами * формування розуміння локальними бізнесами, що поява нових бізнесів у громаді загалом посилює ділову активність і вигоду * формалізація ланцюгів доданої вартості, коли кожен гравець зрозуміє своє місце в ньому

<p>відкривати бізнес у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * формування списку бізнесів, яких бракує для повноти та ефективності ланцюгів доданої вартості * формування списку бізнесів, яких бракує в громаді як надавачів послуг для локальних мешканців * посилення репутації громади * відкритість адміністрації громади до зустрічей із потенційними інвесторами * посилення діалогу влади та бізнесу * розвиток кластерів * розвиток бізнес-об'єднань * розвиток агенцій економічного розвитку
<p>36. Просування бренду Як часто назва нашої громади звучить на національних та міжнародних платформах (форумах, конференціях, виставках, медіа тощо)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * підготовка промо ролика громади * підготовка презентаційних слайдів про громаду для публічних подій * поширення історій успіху * співпраця із локальними та регіональними ЗМІ * участь у локальних та регіональних публічних подіях * реалізація проєктів у партнерстві із іншими громадами * розвиток агро-туристичних маршрутів * організація бізнес-візитів на успішні підприємства * організація бізнес-візитів на інвестиційні об'єкти
<p>37. Асоціація бренду громади На скільки яскраво ім'я нашої громади пов'язують із чимось унікальним чи популярним? Наприклад, "таврійські ігри", "львівська кава", "трускавецькі курорти" тощо.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * визначення унікальних продуктів, послуг чи проєктів, які можуть стати "візитівками" громади * кобрендинг громади із унікальними продуктами чи послугами локальних підприємців * сприяння використанню бренду громади на упаковках локальної продукції * організація ярмарків та інших публічних подій для просування локальних виробників * інформаційна підтримка локальних виробників
<p>38. Брендуння На скільки вдалими та широко вживаними є візуальні елементи бренду нашої громади? Наприклад, логотип, герб, кольори, слоган тощо.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * розробка якісного логобуку або брендбуку та основі SMART-спеціалізації громади * системне використання візуальних елементів громади * кобрендинг громади із локальними підприємствами * розміщення на території громади елементів із лого громади (вказівники, прапори, вивіски тощо) * забезпечення спеціалістів громади брендowanними елементами (візитними картками, ручками, блокнотами) * брендуння майна громади (автомобілі, споруди офіційних установ тощо) * розміщення зовнішньої реклами як "соціальної"

Розділ 7. Соціальна інфраструктура	
Індикатори	Інструменти / рекомендації для покращення індикаторів
<p>39. Медицина На скільки легко можна скористатись якісними</p>	<ul style="list-style-type: none"> * формування і поширення карти медичних закладів у громаді та поруч, а також їх спеціалізації та послуг * формування та поширення переліку послуг, які мешканці громади можуть одержати безкоштовно * сприяння підключенню локальних медичних закладів до послуг медичного страхування

<p>медицини послугами у нашій громаді або поруч?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * контроль якості обслуговування у комунальних медичних закладах через "таємного покупця" * сприяння "заходу" або створенню в громаді окремих приватних медичних бізнесів (приватна лабораторія, стоматологія тощо) * популяризація медичних чекапів та профілактичного лікування * впровадження елементів телемедицини * інформування про цифрові інструменти взаємодії мешканця громади із медичними закладами
<p>40. Освіта На скільки Ви задоволені доступністю та якістю закладів освіти у нашій громаді (садочки, школи, позашкільні програми, професійно-технічні заклади)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * формування та поширення карти освітніх закладів (офлайн, онлайн), доступних для дітей та молоді * сприяння створенню позашкільних навчальних програм * сприяння створенню приватних шкіл вивчення англійської мови * сприяння створенню приватних спортивних шкіл чи гуртків * співпраця із локальними церквами у впровадженні дитячих та молодіжних розвиткових програм * регулярний аналіз запитів щодо освіти у громаді
<p>41. Громадський транспорт На скільки легко та зручно можна пересуватись нашою громадою громадським чи іншим альтернативним транспортом (автобуси, маршрутки, таксі, велосипеди, електросамокати)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * формування карти маршрутів різного громадського транспорту * сприяння розвитку альтернативних засобів пересування (велосипеди, електро-самокати тощо) * сприяння "заходу" або створенню приватних бізнесів з прокату/продажу велосипедів, самокатів тощо * кооперація із бізнесом, який довозить своїх працівників на роботу, для обслуговування локальних мешканців * сприяння розвитку послуг таксі * використання комунальних шкільних автобусів у час "простою" для виконання внутрішній рейсів * комунікація із регіональними перевізниками для формування транспортних маршрутів через громаду * покращення якості доріг та дорожньої інфраструктури
<p>42. Дозвілля Чи достатньо в нашій громаді можливостей для дозвілля, спорту та розваг для дорослих та дітей?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * створення та поширення каталогу закладів дозвілля та їх послуг * розробка креативних ідей для індивідуального або сімейного відпочинку у громаді * розвиток агро-туристичних маршрутів * сприяння виробничому туризму та споживанню локальної продукції на території виробництв * сприяння кооперації локальних виробників та надавачів послуг для обслуговування туристів вихідного дня * сприяння "заходу" або створенню приватних бізнесів у сфері дозвілля, спорту, активних розваг * проведення локальних ярмарків, виставок, дегустацій, майстер-класів тощо * розвиток паломницьких маршрутів, співпраця із церквою щодо дозвілля мешканців
<p>43. Екологія На скільки хороша екологічна ситуація у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * визначення ключових екологічних ризиків (проблем) громади та формування плану щодо їх розв'язку * моніторинг впливу окремих підприємств на екологічну ситуацію в громаді * діалог із локальними підприємствами щодо уникнення негативного впливу їх діяльності на екологію громади * інформаційна робота із мешканцями громади щодо неіснуючого негативного екологічного впливу окремих підприємств (для спростування чуток) * акції громадського прибирання в громаді * інформаційна робота з мешканцями щодо поводження із сміттям * встановлення громадських смітників * мотивування локальних підприємців до встановлення та обслуговування громадських смітників на прохідних зонах поруч з їх бізнесами

	<ul style="list-style-type: none"> * інформування мешканців про унікальні екологічні ресурси громади * постійна піар-активність громади
<p>44. Зайнятість людей похилого віку Чи достатньо в нашій громаді можливостей для розвитку, дозвілля та зайнятості людей похилого віку?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * сприяння впровадженню програм розвитку для людей похилого віку (компютерна та фінансова грамотність, англійська мова тощо) * сприяння впровадженню програм дозвілля для людей похилого віку (гуртки, спортивні ініціативи, релігійні події тощо) * залучення людей похилого віку до волонтерських ініціатив * формування та поширення переліку медичних послуг, які люди похилого віку можуть отримати безкоштовно * співпраця із церквою для реалізації активностей для людей похилого віку * сприяння створенню приватних пансіонатів для людей похилого віку
<p>45. Адаптованість до людей з обмеженими можливостями На скільки добре інфраструктура нашої громади адаптована для життя і роботи маломобільних людей, в т.ч. осіб з інвалідністю, жінок з дитячими колясками тощо?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * аудит інклюзивності соціальної інфраструктури в громаді * впровадження заходів для покращення інклюзивності інфраструктури * формування переліку рекомендацій для бізнесу щодо інклюзивності для людей із обмеженнями (маломобільність, обмеження зору, слуху), в т.ч. для малих дітей у колясках * інформаційна робота із локальним бізнесом щодо покращення інклюзивності їх бізнесів * залучення грантових коштів для покращення інклюзивності громади

Розділ 8. Настрої та тенденції	
Індикатори	Інструменти / рекомендації для покращення індикаторів
<p>46. Бажання залишитись у громаді Чи хотіли б Ви, щоб Ваші діти у майбутньому жили і працювали або вели бізнес у нашій громаді?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * розробка стратегії громади та плану покращення бізнес-середовища та соціальної інфраструктури громади * системна інформаційна робота із мешканцями щодо здійснених покращень життя в громаді * автоматизація та цифровізація "ручних" професій, щоб збільшити їх привабливість для молоді * сприяння розвитку агро-туристичних маршрутів * сприяння розвитку крафтового та сімейного бізнесу * залучення нових інвесторів в громаду * розвиток бренду громади * сприяти залученню мешканців громади на дистанційні посади * історії успіху молодих людей, які залишились у громаді і збудували успішний бізнес / життя * сприяння залученню грантів для молоді в громаді для старту власних бізнесів * проекти "громадських бюджетів" (посилення залученості мешканців громади) * залучення мешканців громади до процесу прийняття рішень * постійна піар-діяльність громади
<p>47. Настрої щодо розширення бізнесу Підприємці нашої громади протягом наступного року скоріш</p>	<ul style="list-style-type: none"> * комунікація з підприємцями щодо їх обмежень для розширення бізнесу * сприяння підприємцям у подоланні обмежень для розширення бізнесу * сприяння розвитку бізнес-об'єднань, агенцій економічного розвитку, кооперативів тощо * поширення оптимістичних наративів

<p>за все будуть розширювати чи скорочувати свій бізнес?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * поширення історій успіху * посилення комунікації бізнесу та влади * сприяння в залученні грантів * формування підприємницької культури серед дітей * створення револьверних фондів * поришення історій успіху * організація подій для неформального нетворкінгу
<p>48. Культура кооперації Чи вміють підприємці нашої громади співпрацювати та кооперуватись?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * впровадження SMART-спеціалізації громади та об'єднання зусиль гравців для спільного результату * розвиток агро-туристичних маршрутів * сприяння кластеризації бізнесу * сприяння розвитку бізнес-об'єднань, кооперативів * поширення історій успіху інших громад, де кооперація відбувається добре * організація бізнес-візитів та виїздів в інші громади чи закордон * посилення відчуття приналежності до громади та її цінностей * інформування підприємців про реальні виклики та можливості при кооперації * проведення робочих груп для рішення окремих проблематик * впровадження ініціатив у школах, що потребують командної роботи
<p>49. Очікування щодо ціни комерційної нерухомості та земельних ділянок Ціна продажу та оренди комерційних приміщень та земельних ділянок у нашій громаді протягом наступного року буде зростати чи падати?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * формування та поширення порівняльної інформації ціни на нерухомість в інших регіонах чи країнах * розробка бізнес-ідей та інвестиційних пропозицій на базі доступної комерційної нерухомості чи земельних ділянок * покращення доступу до комунікацій * покращення соціальної інфраструктури громади * поширення оптимістичних наративів * інформування щодо покращень у бізнес-середовищі громади * сприяння в доступі до грантів та фінансових інструментів * сприяння в доступі до консультантів * поглиблення кооперації та SMART спеціалізація громади
<p>50. Очікування щодо ціни житлової нерухомості Ціна продажу та оренди житлової нерухомості у нашій громаді протягом наступного року буде зростати чи падати?</p>	<ul style="list-style-type: none"> * заходи з підвищення ділової активності * розвиток агро-туристичних маршрутів * нові можливості для зайнятості молоді в громаді

Показники	Інструменти / рекомендації для покращення показників
<p>1. Офіційна зайнятість загалом % офіційно працевлаштованих працівників серед працездатного населення у будь-яких юридичних особах та у статусі ФОП, які сплачували податки у громаді протягом минулого року.</p> <p>2. Офіційна зайнятість у підприємницьких організаціях % офіційно працевлаштованих працівників серед працездатного населення у підприємницьких юридичних особах (ТзОВ, ПП тощо) та у статусі ФОП, які сплачували податки у громаді протягом минулого року.</p>	<p>Збільшення кількості та розміру бізнесів у громаді</p> <ul style="list-style-type: none"> * розробка інвестиційних пропозицій, залучення внутрішніх та зовнішніх інвесторів * передача інвестиційних об'єктів інвесторам лише разом із їх зобов'язаннями реалізувати бізнес-проект * сприяння в залученні грантів локальними підприємцями * реалізація навчальних, інкубаційних та акселераційних програм для підприємців * сприяння в переході від найманого працівника до самозайнятої особи * розвиток агро-туристичних маршрутів * сприяння розвитку крафтового та сімейного бізнесу <p>Зменшення сезонності підприємництва</p> <ul style="list-style-type: none"> * аналіз сезонності діючих бізнесів, які формують суттєву частку зайнятості населення * розробка SMART-спеціалізації громади, що враховуватиме сезонність бізнесів * розробка ідей та інвестиційних пропозицій, які можуть зрівноважити сезонність зайнятості у громаді * сприяння в залученні локальних мешканців на дистанційні роботи (онлайн) <p>Підвищення кваліфікації працівників</p> <ul style="list-style-type: none"> * неформальна освіта для дорослих (профільні курси, тренінги, вебінари тощо) * програми перекваліфікації * програми підвищення кваліфікації працівників на базі підприємств * доступ до безкоштовних онлайн заходів та курсів * доступ до ділових книг (друкованих, онлайн) * заходи зі зменшення потреби в працівниках через автоматизацію, цифровізацію та роботизацію <p>Легалізація бізнесу</p> <ul style="list-style-type: none"> * надання доступу до інструментів сприяння лише для офіційних юросіб * надання доступу до інструментів сприяння лише для офіційних юросіб із середньою ЗП не менше XX грн та з кількістю персоналу не менше XX осіб * інформування підприємців щодо статистики зібраних податків та статей їх витрат * запровадження туристичного збору, 100% якого може використовуватись на розвиток туристичної інфраструктури * стимулювання здійснення оплат електронними засобами платежу * популяризація аутсорсингових бухгалтерських послуг
<p>3. Офіційна зарплата відносно середньої в Україні Рівень офіційної зарплати у нашій громаді відносно середньої в Україні у минулому році.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * надання доступу до інструментів сприяння лише для легалізованих бізнесів із середньою ЗП не менше XXX грн * просвітницька робота для підготовки локальних підприємців до роботи за європейськими стандартами на шляху до ЄС

	<ul style="list-style-type: none"> * сприяння в доступі до грантових та кредитних ресурсів (часто передбачають "відбілювання" бізнесу) * популяризація дистанційної роботи * підвищення управлінських навиків керівників бізнесів * публікація статистики платників податків у громаді * посилення внутрішньої конкуренції за працівників у громаді, в т.ч. через залучення нових інвесторів
<p>4. Рівень офіційного безробіття % осіб серед працездатного населення, які отримують соціальну допомогу по безробіттю</p>	<ul style="list-style-type: none"> * створення можливостей для перекваліфікації та підвищення компетенцій * сприяння працевлаштуванню * сприяння створенню власного бізнесу * сприяння в залученні грантів на запуск власного бізнесу * сприяння легалізації бізнесу
<p>5. Власний дохід громади на 1 мешканця відносно середнього в Україні Середній власний річний дохід громади на 1 мешканця відносно середнього в Україні.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * сприяння збільшенню кількості та розміру локальних бізнесів * легалізація доходів бізнесу і працівників * сприяння поглибленню переробки * ефективне використання інвестиційних об'єктів (земля, нерухомість, ресурси) із зобов'язаннями інвесторів * розвиток агро-туристичних маршрутів та сфери гостинності * розвиток подієвих бізнесів (фестивалі, ярмарки, ділові події) * стимулювання збуту локальних виробників * збільшення ділової активності загалом * посилення потоку людей через громаду * сприяння розвитку бізнесу через залучення грантів
<p>6. Власні надходження громади % доходу громади, що формується за рахунок власних надходжень загалом.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * зменшення залежності громади від бюджетних трансферів * збільшення податкових надходжень від бізнесу * збільшення неподаткових надходжень
<p>7. Дохід громади від ключових податків підприємницьких організацій % доходу громади, що формується за рахунок основних податків (податок та збір на доходи фізичних осіб, єдиний податок, податок на прибуток підприємств) підприємницьких організацій.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * зменшення залежності громади від податкових надходжень комунальних та державних установ * збільшення частки податкових надходжень від бізнесу
<p>8. Дохід громади від ключових податків підприємницьких організацій мікро та малого розміру % доходу громади, що формується за рахунок основних податків (Податок та збір на доходи фізичних осіб, Єдиний податок) від підприємницьких організацій мікро та малого розміру (ФОП та юрособи 0-49 працівників).</p>	<ul style="list-style-type: none"> * зменшення залежності громади від податкових надходжень від середнього та великого бізнесу * збільшення частки податкових надходжень від мікро та малого бізнесу

9. Бюджет на сприяння бізнесу в громаді

% від власних надходжень громади, направлений на сприяння бізнесу в громаді (спеціалістів, ініціативи тощо).

- * встановлення певного % від власних надходжень громади на фінансування спеціалістів та інструментів сприяння бізнесу
- * передача частини завдань на аутсорсинг приватним організаціям сприяння бізнесу
- * фокусування спеціалістів громади на завданнях сприяння бізнесу в громаді
- * впровадження показників ефективності спеціалістів громади із прив'язкою до системи винагороди
- * розумний відбір найбільш ефективних інструментів сприяння бізнесу

10. Кількість бізнесів у громаді

Кількість активних ФОПів та підприємницьких юридичних осіб на 1000 осіб населення нашої громади.

- * сприяння розвитку мікро та малого підприємництва
- * сприяння молодіжному підприємництву
- * сприяння розвитку крафтового та сімейного бізнесів